

Stručni rad

(NE)ZAINTERESIRANOST ZA ČITANJE KNJIGA NA ENGLISKOM JEZIKU U OSNOVNOJ ŠKOLI

**Alenka Juršnik, prof.
OŠ Karla Destovnika-Kajuha Šoštanj**

Sažetak

U članku želim istaknuti pravi značaj čitanja. Vrlo je važna količina pročitane gradiva, kako kod mališana tako i kod starije djece. Pozitivan stav prema knjigama i čitanju u velikoj mjeri ovisi o odnosu cijele obitelji prema knjigama. U principu, djeca s dobro razvijenim strategijama čitanja imaju manje poteškoća u učenju. Međutim, moderna vremena nisu baš naklonjena knjizi. Umjesto posezanja za knjigama, mladi radije posvećuju svoje slobodno vrijeme aplikacijama na telefonu ili računalima. Škole na različite načine potiču čitanje knjiga na stranom jeziku. Neke od njih sudjeluju na već ustaljenim natjecanjima raznih nakladničkih kuća, a neke organiziraju vlastita školska natjecanja za čitateljsku značku. To se događa i kod nas zadnjih godina. Međutim, učiteljice nisu zadovoljne rezultatima, odnosno brojem učenika koji se natječu i s pravom su zabrinute, jer se zainteresiranost za čitanje na engleskom jeziku od 6. do 9. razreda u našoj školi naglo smanjuje odnosno pada.

Ključne riječi: čitanje, motivacija, engleska čitateljska značka

1. Uvod

Zašto čitati?

Čitanje nudi mnoge prednosti. Navest ću samo neke od njih: potiče razmišljanje, smanjuje stres, donosi znanje, proširuje vokabular (rječničko blago), potiče razvoj mašte, poboljšava pamćenje i vještinu pisanja itd. Brz tempo života i moderna tehnologija dva su vrlo jaka faktora koja utječu na pad odnosno smanjenje zainteresiranosti za čitanje. Djeca svoje slobodno vrijeme radije provode pred ekranima nego uz dobru knjigu. Posljedice su vidljive već pri čitanju uputa za rješavanje zadataka, jer ih neki uopće ne razumiju. Učiteljice i učitelji primjećuju da s godinama kod djece opada motivacija za čitanje, te gube volju i interes. Opisat ću kako se u našoj školi nosimo s padom broja čitatelja na nastavi engleskog jezika te kako učiteljice i učitelji potiču te motiviraju učenike da se izbere barem za englesku čitateljsku značku.

2. Teoretski dio

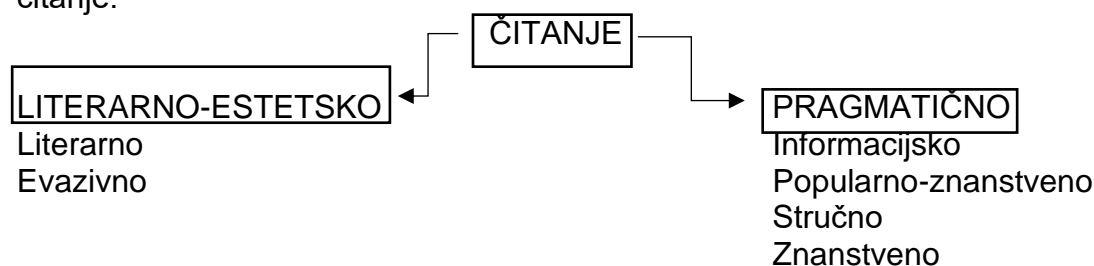
S čitanjem se susrećemo gotovo na svakom koraku: prilikom pregledavanja internetskih stranica, čitanja oglasa, letaka, pozivnica, adresa... Stručnjaci još nisu došli do jedinstvene definicije odnosno odgovora na pitanje »Što je čitanje?«.

Pod pojmom **čitanje (slov. branje)** u SSKJ-u [7] navedena su sljedeća objašnjenja: »1. glagolska imenica od glagola čitati: a) naučiti čitati i pisati; logično čitanje/vrednovanje čitanja; b) knjiga je vrijedna čitanja; sve je razumio već na prvo čitanje (tijekom prvog čitanja); c) čitanje zemljovida; č) otišao je kod susjeda čitati.«

Pod pojmom **čitati (slov. brati)** nalazimo sljedeća objašnjenja: »1. *Raspoznavati znakove za glasove i povezivati ih (spajati) u riječi//razumjeti sadržaj teksta: čitati naglas.* 2. *Razumjeti ustaljene, dogovorene znakove: čitati note.* 3. *Spoznavati misli i emocije prema vanjskim znakovima: čitati s lica.* 4. *Brati, čitati: brati jagode.*«

Engleska riječ »reading« (čitanje) dolazi od anglosaksonske riječi »readan«, što znači »poučiti se«. Zapravo je čitanje glavno sredstvo poučavanja, zahvaljujući kojem se informiramo i učimo nešto novo [5].

Ovisno o namjeni čitanja, poznajemo nekoliko vrsta ovog procesa. Uzimajući u obzir motivaciju, razlikujemo dvije osnovne vrste čitanja: pragmatično i literarno-estetsko čitanje.

Tablica 1: Vrste čitanja prema Metki Kordigel

Izvor: Kordigel, M. (1990): *Bralni razvoj, vrste branja in tipologija bralcev. Otrok in knjiga.* (29-31).

Paul Kropp u svojoj knjizi *Odgajanje čitatelja* [4] govori o tipovima čitatelja. On razlikuje pet tipova:

- čitatelj početnik (6-8 godina),
- srednje dobar čitatelj (8-10 godina),
- vješt čitatelj (8-12 godina),
- tinejdžerski čitatelj,
- odrasli čitatelj.

Knjigu danas sve više zamjenjuju drugi mediji, posebice online društvene mreže. Jelenkova [3] motivaciju za čitanje shvaća kao »proces poticanja svrhe čitanja, koji može biti potaknut vanjskim i unutarnjim motivatorima. Potonji uvode vrijednosno stajalište da čitanje donosi zadovoljstvo; pozitivna čitateljska iskustva utječu na povoljan stav prema čitanju, što pak utječe na namjeru ponovnog čitanja«. Pečjakova i Gradišarjeva [6] »motivaciju za čitanje shvaćaju kao hiperonim za različite čimbenike koji potiču ljude na čitanje, daju smisao procesu čitanja i na taj način pomažu pojedincu da ustraje do cilja i zaželi ponovno doživjeti iskustvo čitanja«. Iako škola igra važnu ulogu u razvoju motivacije za čitanje u slobodno vrijeme, tu ulogu dijeli i s roditeljima, knjižnicama i vršnjacima učenika. Brojna istraživanja pokazuju da su kućno okruženje i odnos roditelja prema knjigama presudni za kasniji razvoj djetetove sposobnosti čitanja te da je on izravno proporcionalan pozitivnom odnosu prema knjigama [2].

Tijekom stupanja u osnovnu školu, učenici su željni znanja. Prethodno, kada su im knjige čitali roditelji, odgajatelji ili starija braća i sestre, možda rođaci ili susjedi, uživali su slušajući zanimljive, nove sadržaje. Naravno, u školi se žele što prije osposobiti za samostalno čitanje. Istraživanja su pokazala da:

- djeca koja vole knjige i dobro, tečno čitaju dolaze iz obitelji u kojima i članovi obitelji vole čitati te potiču čitanje;
- za predanost čitanju važan je i osjećaj da ste sposobni i učinkoviti u čitanju;
- aktivnosti u vezi s čitanjem moraju biti optimalno izazovne, što znači da ne smiju biti previše lake ili obratno;
- autonomnost i sloboda pojedinca utječu na motivaciju za čitanje (za poticanje unutarnje motivacije važna je mogućnost odabira knjige) [1]

U čitanju su važne vanjska i unutarnja motivacija jer su čimbenici usko isprepleteni. Bucikova [1] navodi:

1. Unutarnja motivacija odnosi se na unutarnju želju i aktivnost pojedinca u čitanju. Tako će unutarnje (iznutra) motivirano dijete samo birati knjige i čitati ih u slobodno vrijeme kako u školi tako i kod kuće. Takvo dijete traži priliku za čitanje knjiga i često gubi pojam o vremenu jer je toliko zadubljeno u čitanje.
2. Vanjska motivacija odnosi se na situaciju kada pojedinac počinje čitati zbog vanjskog poticaja. Dijete koje čita da bi dobilo priznanje ili neku drugu nagradu motivirano je poticajem od strane učitelja, učiteljice ili nekog drugog.

Djeca postaju čitatelji za cijeli život samo ako su unutarnje motivirana.

Unutarnja motivacija	Vanjska motivacija
Čitatelj:	
»Izgubi se u čitanju (udubi se).«	Izbjegava čitanje i čita ono što mora.
Koristi složenije strategije razumijevanja i strategije učenja čitanja.	Izbjegava korištenje strategija.
Znatiželjan je i ima raznolike interese.	Susretljiv je.
Sam sebi postavlja (zadaje) ciljeve.	Ciljeve mu postavljaju drugi.

Usmjerava trud i svladava prepreke prema postavljenim ciljevima.	Traži najkraći put do cilja.
Svoja čitalačka iskustva voli podijeliti s drugarima iz razreda, pokazati što zna (samouvjeren je).	Izbjegava negativnu evaluaciju (samoobrana, anksioznost).
Nagradu predstavljaju novo znanje, zadovoljstvo.	Nagrada je ocjena, priznanje u socijalnom okruženju.
Cijeni svoje čitanje.	Nema dobro mišljenje o svom čitanju.
Ima pozitivan stav prema čitanju.	Ima manje pozitivan stav prema čitanju.
Za njega čitanje predstavlja izvor zadovoljstva i zadovoljenja znatiželje, ali i nagradu.	Za njega je čitanje sredstvo za postizanje drugih ciljeva; nagrada je ocjena ili priznanje u socijalnom okruženju.

Tablica 2: Unutarnja i vanjska motivacija (intrinzična i ekstrinzična)

Izvor: Gradišar, A. (2001): Motivacija za branje. *Otroci povabljani v knjižnico*. Strunjan: Delavnica Zavoda za odprto družbo in NUK.

3. Praktični dio

Razdoblje korone nije pošteđelo ni našu školu. Svakako ćemo sačuvati naša pozitivna iskustva, ali i dalje tražimo nove načine poticanja učenica i učenika, posebice od 6. razreda nadalje, kako bi s više entuzijazma čitali literaturu na engleskom jeziku. Svjesna sam da još uvijek nismo dosegli zelenu granu, jer i ove godine, unatoč tome što smo nastavu tijekom cijele školske godine izvodili isključivo u školi, broj učenika koji su se izborili za englesku čitateljsku značku ostaje približno isti kao u godinama odnosno razdoblju prije pandemije. Prije nekoliko godina sudjelovali smo na natjecanjima za obje čitateljske značke: EPI Reading Badge i Bookworm. Budući da su ova natjecanja i marketinški usmjerena, naša školska knjižnica prikupila je mnoštvo knjiga na engleskom jeziku. U suradnji s upravom škole, učiteljice su se nekoliko godina prije provedbe nastave na daljinu dogovorile da same pripreme popis prigodnih knjiga za svaku generaciju posebno. Budući da smo same morale izvesti mnogo toga, odnosno paziti na svaki detalj, cjelokupan posao i odgovornosti pali su na aktiv. Pripremale smo nastavne listiće, natjecateljske listove koje je potom trebalo ocijeniti, zatim dizajnirale i tiskale zlatna te srebrna priznanja, a u nižim razredima i priznanja za sudjelovanje. Priznajem, uloženo je mnogo truda i rada već u sklopu same pripreme natjecanja. Učenici 4. i 5. razreda čitaju knjige zajedno s učiteljicom. U 4. razredu pročitali smo tri knjige, a u 5. razredu četiri. Nakon čitanja uslijedili su razgovor i objašnjenja eventualnih novih riječi. Učenici su dobili mogućnost ilustriranja svog omiljenog odlomka, a oni uspješniji mogli su dodatno izraziti svoju kreativnost te nakon čitanja napisati svoj nastavak. Pri tome je svatko dobio nastavni listić koji mu je pomogao da se prisjeti bitnih stvari. Na dogovoreni dan učenici su riješili natjecateljske zadatke, a učiteljice su ih ubrzo izvijestile o rezultatima i uglavnom obradovale priznanjima. Na satima čitanja zapazila sam opuštenost i mogu reći da su se djeci ovi sati zaista svidjeli jer su rado sudjelovali; čak su i čitali naglas, te su se uživjeli i odglumili neke odlomke. Stariji učenici, od 6. razreda pa nadalje, posudili su knjige od svoje učiteljice (obavljale smo i dužnosti knjižničarki) i samostalno ih pročitali. Imali su priliku razgovarati o pročitanom, a zatim na određeni dan riješiti natjecateljske zadatke. Mogli su osvojiti zlatna ili srebrna priznanja. Prije razdoblja obrazovanja na daljinu učenici su zaista marljivo čitali. Međutim, nakon 2020. godine broj učenika koji su se

borili za englesku čitateljsku značku naglo je pao. Podaci za ovu školsku godinu (2021./2022.) pokazuju sljedeće:

Broj učenika i broj osvojenih priznanja na natjecanju za englesku čitateljsku značku u:

- 4. razredu: 34 srebrnih i 19 zlatnih priznanja od ukupno 86 učenika (sudionika),
- 5. razredu: 46 srebrnih i 16 zlatnih priznanja od ukupno 93 učenika (sudionika),
- 6. razredu: sudjelovao je samo 21 učenik od ukupno 92 šestaša,
- 7. razredu: sudjelovalo je samo 16 od ukupno 86 sedmaša,
- 8. razredu: sudjelovalo je samo 10 od ukupno 97 osmaša,
- 9. razredu: sudjelovalo je samo 11 učenika od ukupno 74 devetaša.

Zaista mislim da su brojevi naših čitatelja alarmantni. U idućoj školskoj godini pozvat ćemo učenike koji su samostalno čitali da pogledaju kulturnu priredbu. Želja nam je da se na ovaj način poveća zainteresiranost za čitanje djela engleske književnosti. Ove školske godine djeci je ponuđen preporučeni popis knjiga, a čitatelji su mogli odabrati bilo koju knjigu na engleskom jeziku koja odgovara njihovoj dobi. Nakon čitanja došli su na „čitateljski sat razgovora“ s učiteljicom. Željeli smo pojednostaviti našu školsku englesku čitateljsku značku za učenike i približiti je Kajuhovoj čitateljskoj znački.

Vjerujem da će učiteljice engleskog jezika u našoj školi biti prisiljene ponovno uvesti u budućnosti jedno od već ustaljenih natjecanja. Izdavačka kuća Mladinska knjiga u sklopu Oxford centra nudi natjecanje u čitanju Bookworm (Knjiški moljac). Natjecanje se odnosi na učenike od 2. do 9. razreda. Datum početka i završetka natjecanja naveden je u obavijesti o natječaju. Navedene su knjige. Za učenike od 2. do 5. razreda određene su po dvije knjige; a za učenike od 6. do 9. razreda po tri knjige. Učiteljice i učitelji svoje natjecatelje prijavljuju za natjecanje putem DMFA servera, gdje se sva natjecanja odvijaju u određenom vremenskom okviru, a ograničeno je i vrijeme rješavanja zadataka. Dostupna su dva načina elektroničkog sudjelovanja. Jedan je individualni, a drugi predstavlja natjecanje u sklopu škole. Natjecanje Bookworm održava se na pet različitih jezika: engleskom, njemačkom, talijanskom, francuskom i španjolskom u osnovnim i srednjim školama. Izdavačka (nakladnička) kuća DZS nudi EPI Reading Badge. Tijekom školske godine išla je u korak s vremenom, ponudivši također elektroničko rješavanje natjecateljskih zadataka. Počeci ovog natjecanja sežu u 1996. godinu. S godinama su natjecanja privlačila sve više osnovnoškolaca, a kasnije i srednjoškolaca. Trenutno se održavaju na šest različitih stranih jezika: engleskom, njemačkom, španjolskom, francuskom, talijanskom i ruskom. Na web-stranici naveden je broj 373, kao broj osnovnih i srednjih škola koje sudjeluju na natjecanjima. Učenici koji sudjeluju također moraju biti prijavljeni za ovo natjecanje putem DMFA servera, gdje se i upisuju rezultati natjecanja. Natjecanje se može provoditi na dva načina, klasično i elektronički, što je potrebno označiti prilikom prijave natjecatelja. Za provedbu natjecanja određen je takozvani natjecateljski tjedan, kada prijavljeni učenici moraju rješavati natjecateljske zadatke. Ciljevi obaju natječaja su slični, a obuhvaćaju promicanje čitanja na stranom jeziku, te poticanje čitateljske pismenosti i kulture čitanja. Vjerujem da su učitelji koji su već sudjelovali na nekom od ovih natjecanja zadovoljni glede načina provedbe. Oba natječaja optimalno su prilagođena učiteljima, uzimajući u obzir unaprijed pripremljene zadatke i vrednovanja, ali i tiskane nagrade koje se šalju u školu pred kraj školske godine.

4. Zaključak

Činjenica je da čitanje ima veliki značaj u životu čovjeka. Roditelji su prve osobe koje svojoj djeci mogu usaditi ljubav prema čitanju. Čitajući mališanima naglas i održavajući večernju rutinu, djeci približavaju knjige odnosno razvijaju zainteresiranost za čitanje, a ujedno osiguravaju kvalitetno zajedničko druženje. Čak i kad dijete krene u školu, roditelji ne bi trebali prestati s čitanjem jer u tom razdoblju djeci treba mnogo poticaja, a povećava se i spektar drugih aktivnosti koje kasnije mogu zamijeniti čitanje. Ako dijete nema poticajno okruženje za čitanje, onda sigurno nikada neće voljeti čitanje odnosno izraziti interes ove vrste. Možda će imati poteškoća u učenju, jer će mu sve veća količina gradiva za učenje donositi sve veće probleme.

Smatram da bi se učiteljice i učitelji trebali potruditi i što više poticati čitanje na stranom jeziku. Sjaj u očima i nasmijana dječja lica nadmašuju pripreme i cjelokupno vrijeme koje se uloži u pronalaženje novih materijala te ideja.

5. Literatura

[1] Bucik, N. (2003): Motivacija za branje. *Beremo skupaj, priručnik za spodbujanje branja*. Mladinska knjiga.

[2] Grosman, M. (1989): *Bralec in književnost*. Ljubljana: DZS.

[3] Jelenko, T. (2000): Motivacija kot proces vzbujanja interesa za branje v srednji šoli ob upoštevanju recepcijskih interesov mladih bralcev. Ivšek, M. (ur.): *Bralna sposobnost ima neomejene možnosti razvoja*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

[4] Kropp, P. (2000): *Vzgajanje bralca*. Tržič: Učila.

[5] Pečjak, S. (1993). *Kako do boljšega branja? Tehnike in metode za izboljšanje bralne učinkovitosti*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.

[6] Pečjak, P.; Gradišar, A. (2002): *Bralne učne strategije*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

[7] Slovar slovenskega knjižnega jezika 2005. Ljubljana: DZS.

[8] Dostupno na:

<https://www.mladinska-knjiga.si/sola/center-oxford/o-centru-oxford/bralna-tekmovanja>

[Pristupljeno 18. 7. 2022.].

[9] Dostupno na:

<https://www.epibralneznacke.com/o-epi-bralnih-zna268kah.html> [Pristupljeno 18. 7. 2022.].